

pa se navadno le prerado pozablja izvajati to geslo.

Govornik nam je opisal pomen odsekov za izvenšolko delovanje v smislu Peskove brošure. Dalje nam je očrtal panogo izvenšolskega delovanja. Posebno je priporočal obračati vzgore šoli odrasle mladine veliko pozornosti. Navadno se podere zgradba šolnega šolskega pouka in vzgoje jako kmalu. Vsakovrstni faktorji delujejo tu, kakor razdirajoči elementi.

Opozarjal je na list za to mladino, ki ga imamo sedaj, priporočal skrb za javno moralo. Želi pa vsemu delovanju več sreče, kot mrtvo-rojenim sirotinjskim svetom.

Nikakor ne smemo biti ljudstvu pretuži, kakor so navadno koleginje, niti ne smemo poznati preintimnega občevanja z ljudstvom.

Po končanem referatu se je vnela jako živahna debata, v katero so posrgli mnogi navzoči. Marsikaj resnega, pa mnogo humorističnega je bilo v tej debati.

Nekateri so posebno pesimistično sodili o tem delovanju, toda Hreščak se ni dal ugnati.

Izjavil je da, ostane optimist. Če pa nimamo reče, smo sami krivi, ker ne delamo.

Kot poročevalec bi moral omeniti še, da smo debatirali še o marsičem. Zvzdli smo, da je upravnemu sodišču zavrnilo rekurs glede petletnih Pogovarjalci smo se o političnem položaju v deželi, ki nas kliče na krov.

Seveda smo tudi kosili in šli zadovoljni domov.

Učiteljsko društvo za goriški okraj je zborovalo 5. novembra t. l. v Gorici. Udeležba bi bila lahko pač mnogobrojnejša. Poleg gorških tovarišev in tovarišic je bilo nekaj tovarišev iz sosednjega okraja in eden iz tolmarskega okraja. Ti so dali lep zgled tudi onim našim tovarišim in tovarišicam, ki se ogibljejo naših zborovanj brez opravičenega vzroka. Sramota vsem takim tovarišem in tovarišicam v okraju, ki niti danes ne uvidijo pomena naših društev in se posebno radi izogibljajo zborovanju takrat, ko je treba kaj žrtvovati za stanovsko organizacijo. Podobni so parasi, ki se žive ob žuljih svojih delavnih in postrvalnih tovarišev in tovarišic.

Pri otvoritvi zborovanja pozdravi predsednik tovariš Križman vse učiteljske ter izreče vsem iskreno zahvalo, ki so pripomogli, da je tako sijajno uspela XX. glavna skupščina naše dične „Zaveze“ v Gorici. Posebno zahvalo pa je izrekel gospodu Frau Finsgerju, c. kr. šol. nadzorniku, kot častnemu predsedniku pripravljalnega odbora za trud in njegov krepak nastop. Zato uživa pa tudi simpatije celokupnega učiteljskega. Dalje čestita tov. T. Jugu, vpokojenemu nadučitelju v Solkanu, na odlikovanju, ko ga je visoko ministrstvo za uk. imenovalo za šolskega ravnatelja. Ko pozdravi še tovariše iz drugih okrajev in novodošle tovariše, ki so pristopili k našemu društvu, otvori zborovanje.

V prvo izrazi tov. Matija Lavrenčič posebne čestitke tov. Igo. Križmanu, ki je po dolgi in hudi bolezni zopet okrevale in se povrnil med učiteljske, ki ga je ves čas jako pogrešalo. Ras, uvidelo se je ravno za njegove odsotnosti, da je Nace duša našega društva.

Nato je nastopil s svojim poročilom tov. Ant. Možina. Referat je bil jako zanimiv, posebno za mlajše učiteljske, ki ga vzpodbuja, kako naj deluje izven šole v prid našega naroda. Pokazal nam je, koliko dobroga lahko stori učitelj za svoj narod izven šole. Če bi delovali vsi učitelji tako plodonosno, kakor tov. Možina, gotovo bi imelo ljudstvo še večje zaupanje do učiteljskega in bi ga ne pustilo v pomanjkanju. Zato pa ven iz šole vse učiteljske na pot prosvete za narod in dom. Referat je bil res jako poučljiv, zato so ga udeleženci poslušali z največjo pozornostjo. Za izborni predavanje se mu je zahvalil predsednik ter ga prosil, naj se še večkrat oglasi.

Tov. Bajt izrazi željo, naj bi predaval pri vsakem zborovanju kak tovariš, ker le tako doseže društvo prave uspehe. Tudi tov. Al. Urbančič se je strinjal z navseti tov. Bajta, apelira pa tudi na gospe koleginje, naj bi tudi one vstopile v vrsto predavateljic in naj bi kdaj razpravljale o gospodinjstvu. Sklenilo se je torej, prirediti prvi četrtletni meseca predavanja ali poučne izlete.

Prihodnje zborovanje bo prvi četrtletni januarja 1909, in sicer obenem izlet v papirnico v Podgori. Vstop posameznikom v papirnico ni dovoljen, ampak le korporacijam ali društvom pod vodstvom tamošnjega veščaka; zato se je nadejati, da se bo udeležil tega poučnega izleta sleherni učitelj in učiteljica.

Sprjame se tudi z obžalovanjem v znanje, da je upravno sodišče na Dunaju razsodilo, da se odmrjajo petletnine v gorških deželi od dneva učiteljske usposobljenosti. Deželni poslanci so sicer pri sestavi načrta glede izboljšanja plač učiteljskega gotovo imeli voljo, da se bodo štela petletnine od nastopa službe, toda so se slabo izrazili v istem načrtu; zato se naprosi deželno učiteljsko društvo, da sestavi po posvetovanju veščakov novelo, ki bi obsegala tolmčenje postavbe § 9. iz l. 1906. glede učiteljskih plač v prilog učiteljskega in to novelo naj se izroči deželnemu odboru v nadaljno reševanje. Edino po tej poti dosežemo še mogoče da bi se štela petletnine od nastopa službe.

Tov. Medvešček je v ostrih besedah očiglasno, da imajo celo državne sluge po zadnji regulaciji boljše plače nego učitelji! To je pač

*) Tudi mi se radujemo tega! Ured.

žalostna slika moderne in „napredne“ Avstrije! Ker ni bilo drugih nasvetov, zaključil predsednik jako zanimivo zborovanje.

Srednješolski vestnik.

**** Gimnazijsko poslopje v Novem mestu** je že tako slabo, da se je bati, da se ta zgradba osemnajstega stoletja vsak hip sesede. Vkljub temu, da je to poslopje tako staro in slabo, so spravili v prvi gimnazijski razred 68 učencev. Skrajni čas je že, da se napravi za prvi gimnazijski razred paralelka in to ne samo iz zdravstvenih, ampak tudi stavbnih ozirov. — Strop fizikalnega kabineta je podprt, ker se je bati, da se zruši. V takem stanju je poslopje novomeške gimnazije.

**** Za ravnatelja** na gimnaziji v Kočevju je imenovan dr. Fran Riedl, doslej profesor v Ljubljani.

Književnost in umetnost.

Domače ognjišče. Leto II., šte. 10. Vsebine: 1. Dr. Bogdan Derč: Nekoliko črtic o mleku. — 2. M. Kabaj: Šola in dom. — 3. Domači zdravnik: Dr. E. Bretl: Kako si ohranimo zdrave in trdne zobe? — 4. Drobline. — Najtopleje priporočamo!

Naša bodočnost. Štev. 4. tega izbornega lista za šoli odraslo mladino objavlja tole vsebino: 1. Andrejev: Da le v duši je krepkost. — 2. Cesarica Elizabeta. (Ob desetletnici njene smrti). — 3. Juraj Pangrac: Košček egiptovskega življenja. — 4. A. S. Prisavski: Resnice — evetice. — 5. Ferdo Plešič: Časopisje. Zgodovinska črtica. — 6. Andrejev: S pravim očesom. — 7. Tlaka. — 8. Andrejev: Zašlo je solnce. — 9. Bloc-Podravski: Matere velikih ljudi. — Andrej Rapč: Zadnji poljub. — 11. Razgled po domu in svetu.

Ilustrovani narodni koledar 1909. Uredil prof. dr. Anton Dolar. Leto XX. Last in založba Zvezne tiskarne v Celju. Cena s poštnino vred broš. 1 K 20 h, eleg. vez. 1 K 70 h. — To je pač elegantna knjiga s posebno bogatim zabavnim delom, ki ga krasi mnoge ilustracije. Tudi ostali del je sestavljen zanimivo in praktično. Poleg tega je še nizka cena, ki knjigo najtopleje priporoča.

Kulturno delo.

+ Sokoli — narodni brambovi slovanski. Kjer prodira sokolska misel, tam se ni bati, da bi napredoval sovražnik. Jedro sokolstva so nauki, ki sta jih oznanjala češka prasokola Fügner in dr. Tyrš. Sam vegetarijanc je izključeval dr. Tyrš pijančevanje iz sokolskih društev na korist telesnega in duševnega razvoja. Ključal je: Češka mladina, ostavi zakajene pivnice in kavarne, obleci si spokorno obleko sokolsko, krepčaj se v svoj in svojega naroda prosep, izbeži se grehov, ki kvarijo tvoje zdravje, tvojo svežost in junaštvo. — Vážen nauk, ki naj ga uvažuje in izpolnjuje tudi slovenska mladina!

+ „Narodna stranka“ na Štajerskem je imela dne 8. t. m. v Celju svoj glavni zbor. Na zboru se je sklenilo, da bo odlej ljudsko izobraževalno delo glavna naloga stranke. Poročilo pravi: „Mi se moremo opirati samo na izobražene in misleče ljudi, zato je za nas ljudsko izobraževalno delo življenjskega pomena. Ne rabimo fanatikov, temveč le samozavestnih, mislečih mož. Stranka je priredila minolo leto krasno uspeh poučni tečaj in ga bo še, ako bodo dana sredstva. V odlični meri je sodelovala pri ustanovitvi Zveze narodnih društev.“ — Nadalje čitamo v poročilu: Neštetokrat je morala minolo leto stranka zavračati napade na šole in učiteljske, ki so v svoji sirovosti in hudobni obekljivosti jasno kazali vse nazadnjaštvo in protikulturnost klerikalizma. Nismo jih šteli v rovaš ljudstvu, temveč le maloštevilnemu sloju onih, ki bi brez šol in učiteljskega nikoli ne dosigli svojega ugleda. Stranka je zagovarjala stališče, da se naj ljudske šole v smislu naših kmetijskih potreb preustrojuje, v ostalem pa je ostala trdno na stališču, da bodi ljudska šola neodvisna in da ostani v tem oziru veljavni dotedanji šolski zakon, s katerim je ljudstvo popolnoma zadovoljno. Hujkanje proti njemu je le umetno in namenoma med narod zanešeno. Pač pa bo stranka stremila za tem, da se ljudska šola podzdravi.“ — V vodstvo stranke so bili izvoljeni štajerski tovariši Ernst Slanc, Armin Grdišnik in Ludovik Černež.

Politiški pregled.

*** Baron Beck** je odstopil, cesar je sprejel demisijo celega kabineta in poveril baronu Bie-nertu sestavo novega ministrstva. Becka so vrgli krščanski socialci; bil jim je še premalo na službo, čeprav si je pošteno prizadeval jim vako ž-ljivo izpolniti, še preden so jo izrazili V seji kršč. socialne stranke, ki je dala baronu Becku povod za demisijo, sta bila navzoča dva

kršč. socialna ministra, člana Beckovega kabineta in ker nista mogla preprečiti, da bi se ne sprejela ona resolucija, ki je Becka tako živo zadela, se je takoj nato odločil podati ostavko.

*** Socialni demokrati** postavijo za prihodnje deželnozbornske volitve na Kranjskem v vseh okrajih svoje kandidate.

*** Iz štajerskega deželnega zbora.** Kombinirani finančni in naučni odsek je predložil v seji poročilo glede ustanovitve novih šol. Prošnja so se vložile za ustanovitve še ene dekliške meščanske šole v Mariboru in v Gradcu, deške in dekliške v Fürstenfeldu, Rottenmannu, Donavici, Mürzzuschlagu, Gradcu, deške v Ljubnem, Eggenburgu itd. Glede vseh teh prošelj je podal deželni šolski svet svoje mnenje, večinoma pritrdjevalno, le glede prošelj za meščanske šole s slovenskim učnim jezikom v Žaleu, St. Jurju in Trbovlju ni mogel deželni šolski svet ničesar pozvedovati in ničesar poročati. Zistami! Potem so nemški nacionalci predlagali zahvalo ministru dr. pl. Derschatti za njegovo skrb za štajerske železnice. Socialna demokrata sta razvnela daljšo debato proti Derschatti, kar je nemške nacionalce strašno jezilo. Pri glasovanju so Slovenci in socialni demokrati zapustili dvorano. — Pri razpravi glede pokrija primanjkljaja v deželnem proračunu — primankljaj znaša 13,793 851 K — je posl. grof Stürghk predlagal resolucijo, s katero se deželnemu odboru naroča, proučevati in pozvedovati, kako bi bilo mogoče obdati sirovinsko produkcijo železne rude, magnezita, cementa in mineralne vode. Razvnela se je dolga debata. Daljši govor je imel tudi poslanec dr. Ploj, ki je razpravljaj v prvi vrsti o saniranju deželnih financ po državi. Končno je govornik predlagal, naj se deželnemu odboru naroči, naj deluje pri vladi na to, da se čimprej odpomore finančni stiski dežel, in sicer ne samo z napovedano akcijo tako, da se prepusti nekaj povišanih državnih dohodkov deželam, temveč se mora vprašanje o saniranju deželnih financ sploh temeljito rešiti, namreč tudi politična stran tega vprašanja.

*** Koroški deželni zbor** je zvišal „Sudmarki“ in „Schulvereine“ podporo od 200 K na 500 K. Za pokončevanje rjavega hrošča je dovolil 20.000 K. Na Spodnjem Koroškem ustanove kmetijsko šolo. V proslavo cesarjevega jubileja je daroval 850.000 K, in sicer 630.000 K za deželne dobrodelne zavode, 170.000 K za nakup nekakega posestva, kjer se ustanovi kmetijska šola, in 50.000 K za otroško skrb.

*** Avstro-italijanska liga.** Na Dunaju se je ustanovil odbor, ki si je stavil nalogo, da ustanovi avstro-italijansko ligo, ki bo skrbela za izboljšanje razmer med Avstro-Ogrsko in Italijo. Na prvem shodu tega društva se bo razpravljalo o italijanskem vseučiliškem vprašanju.

*** Zoper pijančevanje.** Vladna predloga obsega določbe zoper pijančevanje, ki škoduje zdravju, javni morali in splošni blaginji prebivalstva. Že leta 1902. je tedanja Körberjeva vlada predložila zbornici tak načrt zakona, ki ga je predelal obrtni odsek in ga predložil zbornici. Načrt obsega tri poglavja: „Obrtne, zasebno-pravne in kazenske določbe“. Namen zakona je, da se omeji v prvi vrsti škodljivo žganje in v nadrobna razprodaja žganja v zaprtih posodah.

*** Na Balkanu.** Srbski prestolonaslednik je imel, ko se je vrnil v Belgrad, bojevit govor, ki pa najbrže ni bil na mestu. — Deputacijo bosanskih mohamedancev je sprejel cesar 9. t. m. — Srbski minister za vnane stvari je dospel v Rim, kjer je imel razgovor s Titonijem. — Govore o konfliktih na bosensko-srbski meji, da je avstrijsko vojaštvo zabranilo neki srbski četi vhod v Bosno. — Bajse so hoteli avstrijski vojak vdrati v Črnoigorci, ali Črnogorci so jim to zabranili. Vojak Podibynski X. pešpolka je bil baje ustreljen od nekega Srba. — Turčija nadaljuje z mobilizacijo. V Rumuniji se ponavlja demonstracije proti Avstriji. — Vojašnico v Konici v Bosni so pogonali v zrak baje bosenski begunci, ki so se poskrili potem po gorah. 170 vojakov je mrtvih.

*** Črnoгорski mohamedani za vojno.** Dosedaj so bili v Črnogori živeči mohamedani izključeni iz črnoгорske narodne vojske. Te dni so prišli na Cetinje voditelji črnoгорskih mohamedanov ter so zahtevali od vlade orožje za vse mohamedanske može in mladeniče, k-r hočejo za slučaj vojske tvoriti svojo brigado. Preden so mohamedani s črnoгорskimi zastavami na čelu odrinili s Cetinja, so priredili pred knežjo palačo ovacije ter popevali na mestu črnoгорske bojne pesmi.

*** Predsednik Roosevelt — časnikar.** Potrjuje se vest, da postane predsednik Roosevelt po vrnitvi iz Afrike soizdajalec in sou-trudnik lista „Quotlook“, za kar bo dobival letnih 80.000 dolarjev. Kot predsednik ne dobi penzije. Za njegovega naslednika je izvoljen W. H. Taft.

Jubilejski dar.

Učiteljske sebi! Tov. Kmet Andrej iz Cerkelj. 2 K; tov. Jug Matej iz Blok. 2 K; tov. Anton Urbančič iz Bo-ljuca, 10 K; tov. Tilka in Štefka Lecker, iz Slivnice pri Celju, 4 K, ker se radi slabega

vremena nista mogli udeležiti odkritja spomin-ske plošče v Strmški; tov. Miloš Roš iz Hrastnika, 2 K; skupaj 20 K; zadnjič izka-zanih 3848 92 K; doslej darovanih 3868 92 K. Bog plati!

Vestnik.

Slovenski učitelj preziran. V „Lai-bacherici“ je bilo čitati pretečeni teden sledečo notico: „Seine Majestät der Kaiser hat für das vom k. k. Uebungsschullehrer Jul Welsch in Salzburg komponierte Kaiser-Jubiläumslied dem Autor den Allerhöchsten Dank ausdrücken lassen und die Aufnahme des Liedes in die Kaiserliche Fideikommiss-Bibliothek befohlen.“ — V slovenskih listih je bilo že neštetokrat priobčeno: Slovenski skladatelj Emil Adamič je zložil spevoigro (ne kratko pesem): „Slava cesarju Francu Jožefu I!“ — Spevoigra se je uprizorila že v več krajih, v Kamniku celo dvakrat zaporedoma z najboljšim uspehom. Spevoigro so pristostvovali visoki do-stojanstveniki, ki bi lahko vedeli, da tudi slovensko delo zasluži priznanje. Pa kaj hočemo! Emil Adamič je pač sloven-ski učitelj, in gotovi krogi nečesto opozoriti na najvišjem m-stu, da smo tudi Slovenci ne samo za eno pesem, temveč za celo spevoigro patriotični. Vsakega drugega komentarija se vzdružimo v današnjih, za slovenske liste ne-varnih časih. Emila Adamiča pa zagotavljamo, da ga mi čislamo, in to mu naj bo tudi v zadoščenje in v priznanje!

Učitelj je! O g. dr. Lampetu, članu deželnega šolskega sveta, se pripoveduje da se je izrazil o g. Jerneju Ravnikarju, ki je de-želnozbornski kandidat klerikalne stranke, nekako tako-le: „Ravnikar bi ne bil napačen, a ima veliko napako, namreč: „učitelj je“.

Za učiteljski konvikt je daroval g. Matko Malovič, mizar v Rudolfovem, 2 K. Bog plati!

Društvo za zgradbo učiteljskega konvikta bo založilo poleg mladinskih spisov „Mišjakovega Julčka“ tudi mladinske spise to-variša Andreja Rapeta. Z izdajanjem bo začelo društvo o Božiču, na kar že sedaj opozarjamo šolska vodstva.

Tovariši, sežite po Adamičevi spevoigri in nje besedilu za učence!

Šolska vodstva opozarjamo znova na „Jubilejske karte“ s prošnjo, da naj se podvi-zajo z naročilom, če jih hočejo pravočasno, t. j. do 2. decembra dobiti, ker jih „Učit. tiskarna“ nima v zalogi, ampak jih naroča z Dunaja.

Osebnosti na Kranjskem. Učit. kandidatinja Pavla Hočvarjeva je pri-puščena kot volonterka na šoli v Velikih La-ščah. Prostoovoljno je izstopila iz šolske službe učiteljica Ida Gherbacz v Zagorju in pride na njeno mesto absolvirana učiteljska kandida-tinja Ivana Jagrova kot provizorična učitel-jica. Izprašana učit. kandidatinja Valerija Reitz bo poučevala zastop na šoli v Spodnji Šiški. Dosedanja supletinja v Šmartnem pri Kranju, Ana Rajdiga je imenovana za provizorično učiteljico v Trzinu. Za suplentko v Dobruhih je imenovana Marija Hirsman-nova. Dopust je dobila učiteljica Jerica Zemljanova na Igu in pride na njeno mesto izprašana učiteljska kandidatinja Antonija Adamičeva kot supletinja. Dalje je do-bil dopust učitelj Franc Kuhar v Domžalah in pride na njegovo mesto dosedanja suplen-tinja v Brezovici Ernestina Blaznikova kot supletinja.

O nalezljivih otroških boleznih je predaval mestni zdravnik g. dr. Demeter vitez Bleiweis-Trsteniški v so-boto pri roditeljskem večeru na I. mestni deški šoli. Predavanje je bilo vseskozi zelo poučno in poljudno ter so mu mnogobrojni poslušalci sledili z velikim zanimanjem. O vsebini pre-davanja ne bomo poročali, ker bo objavljeno v celoti v „Domačem ognjišču“. Gospod doktor je pojasnjeval predavanje na plakatu „Nalez-ljive otroške bolezni v slikah in besedi“, ki ga staršem prav toplo priporočamo. Naroči se ta plakat lahko v vsaki knjigotlačnici in stane samo 4 krole. Po končanem predavanju, ki je trajalo skoraj eno uro, so izkazali vsi prisotni gospodu predavatelju z burnim ploskanjem za-sluzeno zahvalo, g. vodja Dimnik se mu pa je še posebej zahvalil v imenu vseh prisotnih na njegovem trudaljubivem delu za zdravje človeštva, med poslušalce pa za razdelil spis: „Staršem šolske mladine“, ki daje staršem na-vodila, kako jim je postopati pri vzgoji otrok.

Praznik žalovanja bo odslej vsako leto dne 20. septembra, ki je smrtni dan ljub-ljanskih žrtve.

Solo v St. Rupertu na Dolenjskem razširijo v petrasrednico.

V odbor obrtnosadaljevalnih šol na Kranjskem je imenoval deželni odbor kot za-stopnike: Kočevje: Peter Petsche, trgovec v Kočevju; Ravnica: Alojzij Klavs, posestnik v Gorenji vaji; Novo mesto: Ivan Krajc, zaseb-nik v Kandiji; St. Vid pri Ljubljani: Ivan Bergant, mizarski mojster v Dravljah; Postojna: Matija Milavec, posestnik in črevljarski moj-ster; Radovljica: Janez Vurnik, posestnik in podobar; Bled: Leopold Stobly, c. in kr. major v p.; Kranj: Ferdinand Hl-bš trgovec in po-sestnik; Skofja Loka: Jože Hafner, posestnik in lesni trgovec; Trzin: Franc Ahadič, tvorni-čar v Trzinu.